

Motion till kommunfullmäktige i Lunds kommun

Gratis bältrosvaccin för kommunens seniorer (70+) för att samtidigt minska risken för demens, stroke och hjärtinfarkt

Vaccin mot bältros rekommenderas av Folkhälsomyndigheten för äldre personer (65+). De löper högre risk än övriga i befolkningen att drabbas av den smärtsamma sjukdomen.

Studier visar dessutom att personer vaccinerade mot bältros, särskilt med vaccinet Shingrix, uppnår en betydligt mindre risk att drabbas av demenssjukdomar: 20-27 % lägre risk jämfört med ovaccinerade personer. Studier visar också att samma vaccin minskar risken även för infarkter (stroke och hjärtinfarkt).

Vaccinet kan ge ett över 90-procentigt skydd mot bältros under mer än ett decennium. Men kostnaden är hög – ca 5 000 kr för de två erforderliga doserna. Många seniorer avstår därför sin vaccinering på grund av den höga kostnaden. Vaccinet ingår inte i ett allmänt vaccinationsprogram och är inte heller subventionerat av Region Skåne eller staten.

FörNyaLund föreslår Kommunfullmäktige

1. Att införa gratis vaccination under fyra år mot bältros för kommuninvånare som fyllt 70 år och själva önskar sådan vaccinering.
2. Att uppdra åt kommunstyrelsen i samråd med vård- och omsorgsnämnden att genomföra subventioneringen under en försöksperiod om fyra år samt att inom tre år återrapportera till kommunfullmäktige och föreslå ställningstagande till ett eventuellt förlängt erbjudande.
3. Att uppdra åt kommunstyrelsen att, inom ramen för detta ärende, besluta om ett enkelt och funktionellt system för direktfakturering och nödvändiga administrativa rutiner för anslutning av vårdcentraler och andra vaccinationskliniker.

Bakgrund och motivering till motionen

Bältros (Herpes zoster) är en infektionssjukdom som orsakas av att vattkoppsviruset (varicella-zoster) reaktiveras i kroppen och yttrar sig som smärtsamma blåsor i huden, ofta i ett bälte på ena sidan av kroppen. Hög ålder, stress, sjukdom eller medicinering är vanliga skäl för sjukdomen. På danska heter bältros "Helvedesild" som syftar på den intensiva smärta och brännande känsla som sjukdomen ofta leder till. Sedan 2023 erbjuder Danmark kostnadsfri vaccination mot bältros som en del av ett nationellt program, bland annat för personer 63-69 år samt för andra riskgrupper.

Vaccination mot bältros rekommenderas av Folkhälsomyndigheten för äldre personer (65+) eftersom denna kategori löper högre risk än övriga i befolkningen att drabbas av den smärtsamma sjukdomen som kan ge allvarliga och bestående men. Risken för långvarig nervsmärta och andra komplikationer ökar i takt med åldern, när immunförsvaret försvagas.

Förhindra lidande och funktionsnedsättning. Med vaccinationserbjudandet vill vi minska antalet kommuninvånare som drabbas av bältros och av sjukdomar som utlöses av bältros och som medför konsekvenser i form av funktionsnedsättning och lidande för den enskilde medborgaren. Syftet är att medverka till värdefull omsorg om kommunens seniorer, vilket är ett kommunalt allmänintresse. Kommunen subventionerar redan en rad förebyggande och hälsofrämjande insatser för att uppnå minskade kostnader t ex genom mindre sjukfrånvaro.

Kommunen ska inte rekommendera vaccinering och vårt förslag innebär heller inte att kommunen ska börja bedriva sjukvård eller ta över delar av Region Skånes hälso- och sjukvårdsuppgifter. Kommunens insats är enbart att erbjuda finansiering och innebär att Lunds kommun subventionerar (med full kostnadstäckning) bältrosvaccinering av varje kommuninvånare som fyllt 70 år och som själv uttryckt önskemål om vaccinering mot bältros.

Vaccinationen föreslås bli utförd av vårdgivare efter avtal med Lunds kommun. Vårdgivaren, som kan vara en vårdcentral eller annan vårdgivare, ansvarar för samtliga medicinska bedömningar, vaccination och journalföring enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och fakturerar kommunen i efterhand för vaccinationerna av de enskilda vårdtagarna (70+). Alla vårdgivare som uppfyller givna kriterier ska kunna erbjuda vaccinering.

Begränsad tid. Erbjudandet om gratis bältrosvaccinering bör påbörjas så snart som praktiskt möjligt och pågå under en period av fyra år. Senast under projektets tredje år ska en utvärdering av satsningen vidtas som underlag till beslut om fortsatt hantering.

Ingen individuell behovsprövning. Gratis vaccinering ska inte handläggas som ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (2025:400). Den föreslagna subventionen ska heller inte vara behovsprövad, utan är avsedd som en generell folkhälsoinriktad förmån för alla seniorer i Lunds kommun. Subventionen är utformad för nå alla som uppfyller kriterierna för subventionen (70+ och folkbokförd i kommunen). Åldersgränsen motiveras här med Folkhälsomyndighetens bedömning av medicinska risker samt den fysiska sårbarheten, kopplad till åldern.

”Social hållbarhet”. Det föreslagna erbjudandet ligger i linje med ”Lunds kommuns program för social hållbarhet 2020-2030” och programmets delmål att ”Lunds kommun ska arbeta systematiskt för att främja hälsa, förebygga ohälsa och olycksfall.” För detta delmål står kommunstyrelsen som huvudansvarig, men alla nämnder och styrelser förväntas ansvara för sina delar av det kommunala ansvaret att förebygga ohälsa och främja hälsa.

Vaccinering är en investering i god hälsa. Region Skånes ansvar för Lunds sjukvård berörs inte av detta förslag. Regionens ansvar gäller som hittills. Det som här föreslås görs först och främst av medmänskliga skäl, men är samtidigt en välbetänkt social investering i kommunal kostnadseffektivitet över tid. De kommunalekonomiska fördelarna med fler friska och ”ovårdade” seniorer som inte behöver ställa krav på vårdrelaterad service är stora. Det kan handla om flera miljoner kr bara för att lösa ett enda enskilt vårdärende. Det ligger i kommunens ekonomiska intresse att säkra vaccinets preventiva effekter på sjukdomar som bältros, demens och stroke. Sådana sjukdomar är allvarliga för den enskilde och kan vara påfrestande även för närstående, men också bli ansträngande för kommunens ekonomi.

Friskvård – en viktig kommunal angelägenhet. Med allt fler äldre behöver Lunds kommun engageras mera aktivt i att skapa bättre förutsättningar för att uppnå god hälsa hos Lundabor – i alla åldrar – och därmed förebygga ohälsa och sjukdom. Investeringar i friskvård resulterar alltid i mindre kostnader för sjukvård. Det krävs av kommunfullmäktige att tänka långsiktigt och mera ekonomiskt kring vaccineringsfrågor. Då går det inte att begränsa sig till bara ett budgetår och en mandatperiod.

Folkhälsomyndigheten har fått regeringsuppdrag att sammanställa och se över alla regler för vaccination av äldre medborgare. Det är ännu för tidigt att få veta om beslut tas om statliga medel för att subventionera just vaccin mot bältros. Lunds kommun bör dock inte vänta på vad som eventuellt kommer att ske nationellt, utan erbjuda kommunens äldre invånare (70+) gratis vaccin mot bältros.

Lund den 4 juni 2026

Jan Annerstedt (FNL)

Börje Hed (FNL)

Ann Tångmark Lundberg (FNL)